

*Carsten
Henn*

KNIHONOŠ

KNIHONOS

© 2020 Piper Verlag GmbH, München/Berlin.

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Kristýna Greňová, 2022

Cover © Kateřina Boudriot Bažantová, 2022

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2022

ISBN 978-80-277-1996-9 (pdf)

*Carsten
Henn*

KNIHONOŠ

Obsah

1. kapitola <i>Svobodný pán</i>	9
2. kapitola <i>Cizinec</i>	31
3. kapitola <i>Červený a černý</i>	57
4. kapitola <i>Nadějné vyhlídky</i>	79
5. kapitola <i>Slova</i>	107
6. kapitola <i>Otisky</i>	131
7. kapitola <i>Cesta na konec noci</i>	163
<i>Poděkování</i>	189

Pro všechny knihkupkyně a knihkupce.
Nenechávají nás na holičkách ani v dobách krize.

„Román je jako smyčec,
který hraje na struny v čtenářově duši.“

Stendhal

1. kapitola

Svobodný pán

Říká se, že knihy si nacházejí své čtenáře. Občas však potřebují někoho, kdo jim ukáže cestu. Tak tomu také bylo jednoho pozdně letního dne v knihkupectví, které si říkalo U Brány, ačkoli městská brána, nebo lépe řečeno její pozůstatky považované většinou obyvatel města za odvážné umělecké dílo, stála o dobré tři křižovatky dál.

Bylo to velmi staré knihkupectví, představované a rozšiřované napříč mnoha epochami. Zdivo s ozdobnými kudrlinkami a štukovou omítkou se nacházelo vedle zcela prostých koutů. Soužití starého a nového, hravého a střízlivého určovalo ráz vnějšku budovy, ale nacházelo se i uvnitř. Stojany na DVD a CD z červeného plastu stály vedle matných kovových regálů s manga komiksy. Ty zas

byly vedle naleštěných vitrín s globusy nebo vedle elegantních dřevěných poliček s knihami. Prodávaly se tu i deskové hry, papírnické potřeby, čaj, a nově dokonce i čokoláda. Tomuto labyrintu zákoutí vévodil masivní tmavý pult, kterému zaměstnanci přezdívali oltář. Vypadal barokně. S ruční řezbou na přední straně, která ztvárňovala venkovskou scénu: lovce na nádherných koních, kteří se vedeni smečkou šlachovitých psů hnali za skupinou divočáků.

A právě v tomto knihkupectví byla zrovna položena otázka, pro kterou jsou knihkupectví stvořena: „Mohla byste mi prosím doporučit nějakou dobrou knihu?“ Tázající se osoba, Ursel Schäferová, měla naprosto jasno v tom, jak by taková dobrá kniha měla vypadat. Zaprvé ji musela bavit natolik, aby ji v posteli četla tak dlouho, dokud jí neklesla víčka. Zadruhé ji musela rozplakat alespoň na třech, ale lépe na čtyřech místech. Zatřetí neměla méně než tři sta stran, ale nikdy více než tři sta osmdesát, a začtvrté nesměla mít zelenou obálku. Kniham se zelenou obálkou se nedalo věřit. To byla hořká pravda, kterou už mnohokrát okusila.

„Mileráda,“ odpověděla Sabine Gruberová, která knihkupectví U Brány už tři roky vedla. „Copak ráda čtete?“

To jí ale Ursel Schäferová říkat nechtěla, chtěla, aby to Sabine Gruberová prostě věděla. Byla přece knihkupkyně, tudíž žena obdařená jistou dávkou jasnovidectví.

„Jmenujte mi tři témata, a hned vám něco příhodného najdu. Láska? Jižní Anglie? Nějaký pořádný brak? Tak nějak?“

„Není tu náhodou pan Kollhoff?“ zeptala se Ursel Schäferová mírně znepokojeným hlasem. „On vždycky ví, co se mi bude líbit. Ví, co se líbí každému.“

„Dnes tu bohužel není. Pan Kollhoff nám tu jen občas vypomáhá.“

„To je smůla.“

„Á, tady pro vás něco mám. Rodinná sága z Cornwallu. Podívejte, tady na obálce je to nádherné panství a kolem něj zahrada.“

„Je zelená,“ řekla Ursel Schäferová a vyčítavě se na Sabine Gruberovou zahleděla. „Sytě zelená!“

„Protože se děj z velké části odehrává v překrásné zahradě hraběte z Durnborough. Jsou na ni výborné recenze!“

Vstupní dveře se ztuha otevřely a malý měděný zvoněk nad nimi jasně zacinkal. Carl Kollhoff zaklapl deštník, podle zvyku s ním zatřásl a postavil ho do stojanu. Pohledem přelétl knihkupectví, které považoval za svůj domov. Zaměřil se na nově došlé knihy, které chtěly za zákazníky. Připadal si přitom jako sběratel mušlí na pláži. Hned na první pohled rozpoznal několik dobrých nálezů, které jen čekaly na to, aby je někdo vysvobodil ze zrnitého písku.

Jak ale spatřil Ursel Schäferovou, staly se najednou docela nedůležité. Srdečně se na něj usmála, jako by byl zosobněním všech těch šarmantních mužů, do kterých se zamilovala při čtení knih, jež jí doporučil. Carl se ale žádnému z nich nepodobal. Dříve míval trochu bříško, ale to mu s přibývajícím věkem zmizelo stejně jako vlasy na hlavě, jako by se proti němu spolu spikly. Dnes byl ve věku sedmdesáti dvou let hubený, stále ale nosil své staré velké oblečení. Jeho někdejší šéf říkal, že vypadá, jako by získával živiny jen z knih, a ty nemají žádné uhlohydráty. Ale naplňují mě, odpovídal vždy Carl.

Na nohou nosil pár neforemných, těžkých bot. Byly z tak silné černé kůže a s tak pevnými podrážkami, že mu vydržely celý život. A pořádné ponožky, ty byly důležité. Navrch olivově zelené kalhoty s laclem a bundu s límcem stejné barvy.

Vždycky nosil rybářský klobouk, hučku s úzkou krem-pou, která mu chránila oči před deštěm a prudkým světlem. Nesundával si ho ani uvnitř, jenom když šel spát. Bez něj se cítil jaksi neoblečený. Stejně tak ho bylo možné jen zřídka vidět bez brýlí, jejichž obroučky si porídil v antikvariátu před mnoha desítkami let. Za nimi Carlovy bystré oči působily, jako by příliš dlouho četl při špatném světle.

„Paní Schäferová, rád vás vidím,“ řekl Carl a vykročil k Ursel Schäferové, která ze své strany zamířila k němu a pryč od Sabine Gruberové. „Mohu vám doporučit knihu, které by to u vás na nočním stolku náramně slušelo?“

„Ta poslední se mi tak líbila. Zvláště protože se na konci vzájemně dívali do očí. Polibek by byl ještě lepší, aby se to celé stvrdilo. Ale v tomto případě jsem spokojená i s jedním pohledem.“

„Ten jediný pohled byl mnohem silnější než polibek. Některé pohledy takové jsou.“

„Ne když líbám já,“ řekla Ursel Schäferová a připadala si v té chvíli úžasně hříšně, což se jí už moc často nestávalo.

„Tahle kniha,“ Carl vzal jednu z hromádky vedle polkladny, „na vás čeká od chvíle, co jsme ji rozbalili. Děj se odehrává v Provence a každé slovo v ní voní levandulí.“

„Bordó obálky jsou ty nejlepší! Končí polibkem?“

„Prozradil jsem to snad někdy?“

„Ne!“ Hleděla na něj vyčítavě, knihu si však vzala.

Samozřejmě že by jí Carl román bez šťastného konce nikdy nedoporučil. V žádném případě však nechtěl Ursel Schäferovou připravit o napětí, jestlipak to tentokrát neskončí jinak.

„Já jsem vám za knihy tak ráda,“ řekla. „Kéž by se to nikdy nezměnilo! Všechno se teď tak moc a tak rychle mění. Všichni teď platí kartami. Když u pokladny z peněženky vybírám drobné, koukají na mě jako na blázna!“

„Psané slovo bude pořád, paní Schäferová. Dokud budou věci, které nelze lépe vyjádřit. A knihtisk je též nejlepší způsob uchování všech myšlenek a příběhů. Proto trvají celá staletí.“

Carl Kollhoff se s ní s úsměvem rozloučil a prošel kolem dveří polepených reklamními letáky do místnosti, která knihkupectví sloužila jako kancelář a sklad. Psací stůl byl obložený vyskládanými knihami, rám monitoru počítače lemovaly žluté poznámkové lepíky a velký roční kalendář na zdi byl poset záznamy psanými červenou tužkou.

Jeho knihy ležely jako vždy v černé plastové bedýnce v nejtmaším koutu. Dříve mívaly místo na psacím stole, ale od doby, co knihkupectví převzala od svého otce Sabine, se bedýnka přesouvala do čím dál tmavšího rohu. Zároveň v ní ubývalo obsahu. Už nebylo mnoho lidí, kteří si chtěli nechat donášet knihy. Každý rok jejich řady řídly víc a víc.

„Dobrej, pane Kollhoffe! Co říkáte na ten včerejší zápas? To byla ale penalta! To tomu rozhodčímu neodpusťtim.“

Ze zaměstnanecké toalety se vynořil Leon, nový praktikant, a za ním cigaretový kouř. Všichni ostatní by věděli, že ptát se na takové věci Carla bylo zbytečné. Carl

nesledoval zprávy, neposlouchal rádio a nečetl noviny. Jak i jemu samotnému občas docházelo, vyhýbal se světu. Bylo to naprosto vědomé rozhodnutí, neboť ho všechny ty zprávy o neschopných politicích, tání ledovců a utrpení utečenců deprimovaly víc než celá tragická rodinná sága v knize. Chránil se tak, ačkoli se jeho svět od té doby podstatně zmenšil. Měřil teď jen dva na dva kilometry, které každý den odkrokoval.

„Znáte tu nádhernou knihu o fotbalu od J. L. Carra?“ zeptal se Carl místo toho, aby se připojil k praktikantovým stížnostem na rozhodčího.

„Je o našem klubu?“

„Ne, je o Steeple Sinderby Wanderers.“

„To neznam. A krom toho knihy nečtu. Jenom když musím. Takže ve škole. A i pak se snažím spíš kouknout na film.“ Zakřenil se, jako by byl pyšný na to, jak bala mutí učitele.

„Proč tedy děláš praktikum tady?“

„Před třema lety si ho tu udělala ségra. Bydlíme za rohem a je to sem kousek.“ Zatajil, že každý, kdo si praktikum nenašel, musel dva týdny pomáhat školníkovi. Školník tento čas využíval k tomu, aby se praktikantům – a celému studentstvu – ponižujícími pracemi pomstil za všechny počmárané zdi, žvýkačky v lavicích a zbytky housek v okrasných záhonech.

„A tvoje sestra čte?“

„Začala potom, co tu byla. Ale to u mě nehrozí.“

Carl se usmál, neboť dobře věděl, proč se z Leonovy sestry stala čtenářka. Jeho někdejší šéf Gustav Gruber, který nyní žil v domově seniorů Na Katedrální vyhlídce, moc dobře věděl, jak přivést ke čtení i ty nejtěžší případy jako Leona a jeho sestru. Poslal je otírat fólie

narozeninových přání, každou hezky zvlášť. Praktikant se při tom nudil tak mocně, že z čirého zoufalství popadl knihu, která byla předtím strategicky ponechána v jeho dosahu. Gustav Gruber je přetáhl všechny. I s dětmi to Gustav dovedl. Zato Carl jim vůbec nerozuměl. Tak tomu bylo od dob, co byl sám dítětem. A čím víc se svému dětství vzdaloval, tím cizejší a podivnější se mu děti zdály.

Leonovu sestru dostal starý Gruber na román, ve kterém se mladá dívka zamilovala do upíra. Leonovi, se kterým právě mlátila puberta, by připravil knihu, na jejíž obálce by se vyjímal nějaká hezká dívka a jejíž stránky by nebyly příliš hustě popsány. Starý Gruber vždycky říkal, že není důležité, co člověk čte, hlavní je, že čte. S tím Carl nemohl souhlasit u všech tiskovin, neboť některé myšlenky, které se v knihách skrývaly, byly jako jed. Mnohem více jich však léčilo. Občas dokonce i věci, o kterých člověk vůbec netušil, že lék potřebují.

Carl opatrně vytáhl černou bedýnku z rohu. Dnes obsahovala pouze tři knihy, skoro se v ní ztrácely. Pak šel hledat hnědý papír a provázek, aby každou z nich zabalil jako dárek. Sabine Gruberová mu mnohokrát říkala, že toho má nechat a ušetřit náklady, ale Carl vytrval. Bylo to něco, co od něj zákazníci očekávali. Sám o tom ani nevěděl, ale než knihu do silného papíru zavinul, vždy ji pohládl.

Nakonec vzal do ruky svůj olivově zelený vojenský ruksak, na kterém sice byly uplynulé roky znát, ale díky Carlově pečlivosti a lásce byl stále ve velmi dobrém stavu. Nyní zel prázdnotou, záhyby v látce však naznačovaly, že to nebyl přirozený stav. Carl vnitřek vyložil měkkou vlněnou dekou a nyní na ni knihy opatrně kladl.

Jako by to byla malá štěňátka, která se chystal nést za novými majiteli. V batohu vyskládal knihy tak, aby ta největší stála vzadu a ta nejmenší vpředu a sklon batohu je neponičil.

Než odešel, krátce se zamyslel a obrátil se na Leona.

„Běž prosím tě oprášit přání, paní Gruberové to udělá radost. Nejlepší si je vezmi všechny sem, abys na to měl klid. Já to dělával tady u psacího stolu.“ Na stůl pak rychle položil *Fotbalovou horečku* od Nicka Hornbyho, které si předtím všiml v regálu. Fotbalové hřiště na obálce bylo svůdně zelené. Ursel Schäferová by jí určitě nevěnovala druhý pohled.

* * *

Carl to nazýval svým okruhem, ale připomínalo to spíš mnohoúhelník skrz centrum města, bez pravých úhlů, bez symetrie. Tam, kde se pozůstatky městských hradeb vinuly jako vylámané zuby starců, končil jeho svět. Už třicet čtyři let je nepřekročil, neboť uvnitř se nacházelo vše, co potřeboval k životu.

Carl Kollhoff chodil pěšky hodně, stejně tak hodně při tom přemýšlel. Občas se mu zdálo, že mu to ani jinak nemyslí. Jako by to byla právě chůze po dlažebních kostkách, co mu teprve rozhýbalo myšlenky.

Lidé žijící ve městě si toho nemuseli všimnout – ačkoli to věděl každý holub a každý vrabec –, ale město mělo tvar kruhu. Všechny staré domy a uličky se stáčely ke katedrále, která se impozantně tyčila v jejich středu. Kdyby bylo město součástí vlakové soupravy pro děti, člověk by se mohl domnívat, že katedrálu vyrobili ve špatném měřítku. To mělo původ v krátkém období, během něhož

město zbohatlo. Skončilo však dříve, než stihli dokončit stavbu věží.

Domy stály v uctivém kruhu kolem katedrály. Některé obzvlášť staré dokonce skláněly hlavy. Největší odstup si nechávaly od hlavního portálu. Vytvářely tak největší a nejkrásnější náměstí ve městě, Katedrální.

Carl na něj vkročil a opět získal pocit, že je sledován. Jako srnec vydán na milost a nemilost lovcovu pohledu a hlavni. Musel se tomu zasmát, neboť jako srnec se ještě nikdy necítil. Na Katedrálním náměstí byla vůně města nejsilnější. Když bylo v 17. století město obléháno, upekli jeden místní pekař cukrované kolo, koblihu ve tvaru paprskového kola, plněnou čokoládovým krémem a sypanou moučkovým cukrem. Přinesl ho potom obléhatelům, aby jim tímto způsobem vyjádřil přání obyvatel města, totiž že mají zas odtáhnout. Ve skutečnosti se začalo toto vysoce kalorické pečivo vyrábět o dvě stě let později, což bylo též doloženo, ale lidé dále šířili starý příběh a návštěvníci města mu dál rádi věřili.

Carlovy kroky vedly vždy po stejných dlažebních kostkách, pomalu a pravidelně. Když se mu někdo připlétl do cesty, Carl se zastavil a pak natáhl krok, aby znovu získal ztracený čas. Svou trasu vypočítal, aby mohl náměstím projít bez překážek i o trhovách dnech. Navíc vedla co možná nejdál od čtyř pekařství, která prodávala cukrovaná kola. Nemohl už pach onoho mastného horkého pečiva vystát.

Carl zahrnul do Beethovenovy ulice. Byla to však spíše ulička a nedostávala jménu velkého skladatele. Jakýsi pracovník odboru stavby po slavných skladatelích pojmenoval celou řadu ulic. Svému oblíbenci, Schubertovi, přidělil tu největší.

Carl Kollhoff o tom neměl nejmenší ponětí, ale nacházel se v ten moment v samotném středu svého světa. Ten byl ze dvou stran ohraničen trasami tramvají 18 a 57 – ve městě sice operovalo tramvajových linek jen sedm, cítilo se však dopravně zdatné jako metropole –, na severu ho oddělovala dálnice a naposled tu byla řeka, která po většinu roku malebně zurčela a jen několik dní na jaře hrozila povodněmi. Jako mladý lev, který si čas od času zařve, ale nemá na to ještě hlasivky.

Dnešní první odbočka ho vedla do Salierovy ulice za Christianem von Hohenesch, jehož vila z tmavého kamene stála trochu odsazena od ulice, takže kolemjdoucí neměli tušení, jak je ve skutečnosti majestátní. Krčila se jako černá labuť, co vyčkává, až bude moci roztáhnout svá nádherná křídla. Za vilou se rozkládal čtvercový park lemovaný obrovskými duby. V něm stály tři lavičky, díky kterým dopadaly Christianu von Hohenesch sluneční paprsky na stránky knih v každou denní dobu.

Carl věděl, že je Hohenesch velmi bohatý člověk, netušil však, že je to ten nejbohatší člověk ve městě. To nevěděl nikdo, ani sám Hohenesch, který se s ostatními nikdy nesrovnával. Jeho rodina získala jmění koželužskou prací na řece a dokázala o ně během průmyslové revoluce nepřijít. Christian von Hohenesch tedy nemusel pracovat, to za něj dělaly jeho akcie a úschovny cenných papírů. On spravoval pouze správce svého majetku. Jednou denně k němu chodila hospodyně, která mu uvařila a trochu poklidila, jednou za týden zahradník, který se staral o to, aby si sluneční světlo dál nacházelo cestu na stránky jeho knih, jednou za měsíc zas úklidová služba. A od pondělí do pátku přicházel Carl s novou knihou, kterou Christian von Hohenesch do dalšího dne celou

přečetl. Carl měl za to, že Hohenesch hranice své říše už celé věky nepřekročil.

Carl zazvonil tak, že zatahal za měděnou tyč, která rozezvučela hlubokým hlasem zvon uvnitř vily. Jako obvykle to trvalo nějakou dobu, než majitel domu prošel dlouhými tmavými chodbami, aby otevřel těžké sukovité dveře, avšak jen na skulinu. Christian von Hohenesch ven nevycházel.

Byl to pohledný tmavovlasý muž. Vysoký, s ušlechtilými lícními kostmi, výraznou bradou – a smutkem, který na něj celého dosedal jako šedý poprašek. Jako vždy měl na sobě tmavomodrý dvouřadý oblek s čerstvým květem bílé orchideje v klopě. Černé polobotky se mu blýskaly, jako by se chystal do opery. Hohenesch byl mnohem mladší, než jeho oblečení naznačovalo. Bylo mu jen třicet sedm let, ale svůj oblek nosil už od raného mládí a připadal mu tak přirozený jako jiným džíny.

„Jdete pozdě, pane Kollhoffe. Domluvili jsme se na čtvrt na osm,“ řekl Hohenesch na pozdrav.

Carl samozřejmě pokýval hlavou. Potom opatrně vytáhl z batohu objednanou knihu.

„Tady, váš nový román.“ Narovnal mašli z provázků, která se při přenosu posunula.

„Doporučil jste mi ho. Doufám, že správně.“ Hohenesch si knihu převzal, ale nerozbalil ji. Jednalo se o román o Aristotelově výchově Alexandra Velikého. Hohenesch četl pouze filozofii.

Podal Carlovi spropitné, které odpovídalo váze knih. Tu si zjistil předem.

„Příště prosím včas. Dochvilnost je ctností králů.“

„Přeji vám krásný večer. Na shledanou.“

„Ano, já vám samozřejmě také.“

Christian von Hohenesch zavřel těžké dveře a vila v tu chvíli jako by zela prázdnotou.

Pán domu by si byl rád s Carlem popovídal o knihách a spisovatelích. Považoval ho za vzdělaného slušného muže, za spřízněnou duši. Ale s ubíhajícím časem se mu slova pozvání jaksi vytratila. Musel je vytrousit v některém z mnoha pokojů své obrovské vily.

Carl nechal Christiana von Hohenesch za sebou. Avšak vlastně odcházel od někoho úplně jiného. Carl viděl ve skutečném světě zrcadlení románů. Pro něj bylo město obydleno knižními hrdiny, kteří pocházeli z různých dob nebo zemí. Christian von Hohenesch mu od chvíle, kdy poprvé otevřel těžké dveře své vily, připadal, jako by unikl ze stránek skvělého románu *Pýcha a předsudek* Jane Austenové. Carl tedy právě opouštěl sídlo Pemberley v Derbyshiru osmnáctého století a jeho majitele Fitzwilliama Darcyho, bohatého inteligentního džentlmena, který navzdory bezvadným způsobům působil arogantně a povýšenecky.

Důvod pro tuto Carlovu podivnůstku vězel v tom, že si nikdy nedokázal zapamatovat jména, pokud nepatřila románovým postavám. Bylo to tak i ve škole, když učitelé dostávali přezdívky, jen málo z nich příjemných: Záchodová štetka, Uspávač hadů, Plivoun. Carl jim ale propůjčil jiné: Odysseus, Tristan nebo Gulliver. Po maturitě na rozdíl od svých spolužáků s přezdívkami nepřestal. Z mladého pankáče v obnošené uniformě, kterého vídal během svého učení na cestě do knihkupectví, se stal dobrý voják Švejk. Prodavačka v ovoci a zelenině, u které kupoval jablka, byla Zlá královna ze Sněhurky – našťastí se otravování zboží zdržela. Carlovi někdy připadalo,